MAKTAB KUTUBXONASINING O‘QUVCHILARNING KITOBXONLIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHDAGI PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Jamalova Miyrigul Muratbayevna
Kutubxonachi Qoraqalpog‘iston Respublikasi,
Xo‘jayli tumani 42-sonli umumiy o‘rta ta’lim maktabi
https://doi.org/10.5281/zenodo.22898268

Annotatsiya

Mazkur maqolada umumiy o‘rta ta’lim maktabi kutubxonasining o‘quvchilarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirishdagi pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Kitobxonlik madaniyati faqatgina o‘quvchining kitob o‘qish chastotasi bilan emas, balki o‘qishga bo‘lgan ichki qiziqishi, mustaqil ravishda adabiyot tanlay olishi, o‘qilgan asarni anglash, tahlil qilish, baholash va o‘z fikrini ifodalash qobiliyatlari bilan bog‘liq yaxlit kompetensiya sifatida talqin qilinadi. Maktab kutubxonasining fondini o‘quvchilarning yosh va individual qiziqishlariga mos ravishda shakllantirish, o‘qish uchun qulay muhit yaratish, kitob targ‘ibotiga yo‘naltirilgan tadbirlarni tashkil etish, o‘qituvchilar bilan hamkorlik qilish hamda muntazam monitoring olib borish kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishning muhim shartlari sifatida asoslanadi. Xorijiy tadqiqotlar va sistematik adabiyot sharhlari asosida maktab kutubxonachisi faoliyatining zamonaviy modeli taklif etiladi.

Kalit so‘zlar: maktab kutubxonasi, kitobxonlik madaniyati, o‘qish motivatsiyasi, kitobxonlik faolligi, maktab kutubxonachisi, axborot savodxonligi, adabiy ta’lim, o‘qish muhiti, kutubxona fondi.

Abstract

This article analyzes the pedagogical potential of school libraries in developing students’ reading culture. Reading culture is considered not merely as the frequency of reading books but as an integrated competence involving students’ intrinsic motivation to read, ability to select appropriate reading materials, understand and analyze texts, evaluate information, and express personal opinions. The article substantiates the importance of developing library collections according to students’ age and individual interests, creating a comfortable reading environment, organizing reading-promotion activities, collaborating with teachers, and conducting systematic monitoring. Based on empirical studies and systematic literature reviews, a contemporary model of school librarian activity aimed at strengthening students’ reading culture is proposed.

Keywords: school library, reading culture, reading motivation, reading engagement, school librarian, information literacy, literary education, reading environment, library collection.

Аннотация

В статье анализируются педагогические возможности школьной библиотеки в формировании культуры чтения учащихся. Культура чтения рассматривается не только как частота чтения книг, но и как комплексная компетенция, включающая внутреннюю мотивацию к чтению, умение самостоятельно выбирать литературу, понимать и анализировать текст, оценивать информацию и выражать собственное мнение. Обосновывается значение формирования библиотечного фонда с учетом возрастных и индивидуальных интересов учащихся, создания благоприятной среды для чтения, проведения мероприятий по популяризации книги, сотрудничества библиотекаря с учителями и систематического мониторинга читательской активности. На основе

анализа эмпирических исследований и систематических обзоров литературы предлагается современная модель деятельности школьного библиотекаря по развитию культуры чтения учащихся.

Ключевые слова: школьная библиотека, культура чтения, мотивация к чтению, читательская активность, школьный библиотекарь, информационная грамотность, литературное образование, среда чтения, библиотечный фонд.

KIRISH

Bugungi ta’lim jarayonida o‘quvchining bilimni faqat darslik yoki o‘qituvchi tomonidan taqdim etilgan material orqali emas, balki mustaqil ravishda izlash, tanlash, o‘qish, tahlil qilish va qayta ishlash qobiliyati tobora muhimlashib bormoqda. Shu nuqtayi nazardan, maktab kutubxonasi oddiy kitob saqlanadigan joy emas, balki o‘quvchining intellektual, ma’naviy va axborot ehtiyojlarini qo‘llab-quvvatlaydigan ta’limiy muhit sifatida qaralishi lozim.

Maktab kutubxonasining bunday pedagogik vazifasi xalqaro tadqiqotlarda ham alohida ta’kidlanadi. Loh, Ellis, Paculdar va Wan tomonidan olib borilgan tadqiqotda maktab kutubxonasi o‘qishga qiziqishni rag‘batlantiruvchi markaz sifatida qaralib, o‘quvchilarga turli xil adabiyotlarni taqdim etish, qulay o‘qish muhitini yaratish va kitob tanlashda yordam berish o‘qish motivatsiyasini qo‘llab-quvvatlashi qayd etilgan [2, 337–338-b.]. Tadqiqotchilar maktab miqyosidagi kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda kitoblarni o‘quvchilar ehtiyojiga mos tanlash, kitoblarni ko‘rinadigan va jozibali tarzda namoyish etish, kitobxonlik dasturlarini tashkil etish va o‘qish uchun qulay makon yaratishni muhim omillar sifatida ajratgan [2, 335–336-b.].

So‘nggi tadqiqotlar ham maktab kutubxonasining kitobxonlik madaniyatini shakllantirishdagi rolini tasdiqlamoqda. Aly, Mutamaroh va Mutia tomonidan 2015–2025-yillar oralig‘idagi tadqiqotlar asosida amalga oshirilgan sistematik adabiyot sharhida samarali kutubxona boshqaruvi, turli janrdagi adabiyotlar fondi va tizimli savodxonlik dasturlari o‘quvchilarning o‘qishga bo‘lgan motivatsiyasini kuchaytirishi aniqlangan [1, 125–126-b.].

Shu jihatdan maktab kutubxonachisi faoliyatini faqat kitoblarni hisobga olish, saqlash va o‘quvchilarga berish bilan cheklash zamonaviy ta’lim ehtiyojlariga to‘liq javob bermaydi. Kutubxonachi o‘quvchi bilan muloqot qiladigan, uning qiziqishini aniqlaydigan, mos adabiyotni tavsiya etadigan, kitobxonlik tadbirlarini tashkil etadigan va o‘qishga bo‘lgan ijobiy munosabatni shakllantiradigan pedagogik hamkor sifatida faoliyat yuritishi zarur.

MAVZUNING DOLZARBLIGI

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi o‘quvchilarning axborot olish imkoniyatlarini kengaytirdi. Biroq axborotning ko‘pligi avtomatik ravishda chuqur o‘qish, matnni anglash va kitobxonlik madaniyatining shakllanganligini anglatmaydi. Ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlar, qisqa formatdagi media mahsulotlari va tezkor axborot oqimi sharoitida uzoqroq matnni izchil o‘qish va mazmunini tahlil qilish ko‘nikmalarini qo‘llab-quvvatlash muhimdir.

Aly va hammualliflarning sistematik sharhida o‘quvchilarning kitobxonlik faolligiga qiziqarli adabiyotlarning mavjudligi, kutubxona sharoitlari, maktabdagi savodxonlik tadbirlari, o‘qituvchi ko‘magi va oilaviy muhit kabi bir nechta omillar ta’sir qilishi ko‘rsatilgan [1, 126–127-b.]. Tadqiqotda o‘quvchilarning o‘z qiziqishlariga mos adabiyotlarni tanlash imkoniyati ham kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish bilan bog‘liqligi qayd etilgan [1, 127-b.].

Demak, maktab kutubxonasida “hamma uchun bir xil kitob tavsiyasi” tamoyilidan ko‘ra o‘quvchining yoshi, qiziqishi, o‘qish darajasi va ehtiyojini hisobga olgan holda adabiyot tavsiya etish samaraliroq pedagogik yondashuv bo‘lishi mumkin.

TADQIQOTNING MAQSADI

Tadqiqotning asosiy maqsadi maktab kutubxonasining o‘quvchilarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirishdagi pedagogik imkoniyatlarini ilmiy jihatdan asoslash hamda maktab kutubxonachisi faoliyatini kitobxonlikni rivojlantirishga yo‘naltirilgan tizimli model asosida tashkil etish bo‘yicha amaliy takliflarni ishlab chiqishdan iborat.

Ushbu maqsad doirasida maktab kutubxonasining ta’limiy vazifalari, kitob tanlash va tavsiya qilish mexanizmlari, o‘qish muhitini tashkil etish, kitobxonlik tadbirlarining pedagogik imkoniyatlari, o‘qituvchi va ota-onalar bilan hamkorlik hamda kitobxonlik faolligini monitoring qilish masalalari tahlil qilinadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, sistematik adabiyotlarni o‘rganish, pedagogik kuzatuv, umumlashtirish va modellashtirish metodlaridan foydalanildi.

Tadqiqotning nazariy asosini maktab kutubxonasi va kitobxonlik madaniyati bo‘yicha empirik tadqiqotlar tashkil etdi. Jumladan, Nielen va Bus tomonidan o‘tkazilgan kvazi-eksperimental tadqiqotda kutubxona fondini boyitishning o‘quvchilarning o‘qish motivatsiyasi, kitob bilan tanishligi va o‘qib tushunish ko‘rsatkichlari bilan bog‘liqligi o‘rganilgan. Tadqiqot 14 ta boyitilgan kutubxonaga ega maktabdagi 272 nafar va nazorat guruhidagi 10 ta maktabdan 411 nafar 4–5-sinf o‘quvchisini qamrab olgan [3, 1-b.].

Mazkur tadqiqotning muhim jihati shundaki, kutubxona fondini boyitish faqat kitoblar sonini oshirish bilan cheklanmagan: yangi adabiyotlar kiritilgan, fond muntazam yangilangan va o‘quvchilarga ularning qiziqishi hamda o‘qish darajasiga mos kitob tanlashda yordam ko‘rsatilgan [3, 2-b.].

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Maktab kutubxonasi — ta’limiy muhit sifatida

Maktab kutubxonasining birinchi va asosiy pedagogik imkoniyati o‘quvchi uchun mustaqil o‘qish muhitini yaratishdir. Kutubxonada mavjud adabiyotlar o‘quvchining darsdan tashqari vaqtda bilimini kengaytirishi, qiziqishlarini rivojlantirishi va turli mavzularda mustaqil ma’lumot izlashiga xizmat qiladi.

Loh va hammualliflarining tadqiqotida o‘qish bilan bog‘liq faoliyatni butun maktab miqyosida qo‘llab-quvvatlash zarurligi ta’kidlanadi. Mualliflar mustaqil o‘qishning maktabdagi umumiy kitobxonlik dasturining muhim qismi ekanini va kutubxona bunday faoliyatni markazlashtirish imkoniyatiga ega ekanini ko‘rsatadi [2, 338–339-b.].

Shundan kelib chiqib, maktab kutubxonasini “kitob berish punkti” emas, balki o‘quvchi o‘qiydigan, tanlaydigan, fikrlaydigan va boshqa o‘quvchilar bilan kitob haqida muloqot qiladigan pedagogik makon sifatida tashkil etish lozim.

Kutubxona fondini o‘quvchi ehtiyojlariga moslashtirish

Kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda kutubxona fondining mazmuni hal qiluvchi ahamiyatga ega. Faqat o‘quv dasturiga tegishli darsliklar yoki klassik adabiyotlar bilan cheklanib qolish o‘quvchilarning barcha qiziqishlarini qamrab olmasligi mumkin.

Aly va hammualliflarning sistematik tahlilida qiziqarli va xilma-xil kitoblar fondining mavjudligi o‘quvchilarning kutubxonadan foydalanishi hamda o‘qish motivatsiyasi bilan bog‘liqligi ko‘rsatilgan [1, 126–127-b.].

Nielen va Bus tadqiqotida esa boyitilgan kutubxonaga ega maktablarda o‘quvchilarning o‘qib tushunish ko‘rsatkichlari nazorat guruhiga nisbatan yuqoriroq bo‘lgan. Tadqiqotda boyitilgan kutubxonalardagi kitoblar soni va zamonaviyligi o‘quvchilarning kitob bilan tanishligi va o‘qish natijalari bilan bog‘liqligi aniqlangan [3, 5–6-b.].

Biroq ushbu natijani “ko‘proq kitob avtomatik ravishda yuqori natija beradi” tarzida talqin qilish to‘g‘ri emas. Kutubxona fondining mazmuni, kitoblarning o‘quvchilar yoshiga mosligi, ularni tanlash imkoniyati, kutubxonachi ko‘magi va maktabdagi kitobxonlik muhiti birgalikda ko‘rib chiqilishi kerak.

O‘quvchi qiziqishiga asoslangan kitob tavsiyasi

Kitobxonlik madaniyatini shakllantirishning muhim shartlaridan biri — o‘quvchining kitob tanlashdagi faol ishtirokidir. Kutubxonachi o‘quvchiga shunchaki “mana shu kitobni o‘qi” demasdan, uning qaysi mavzularga qiziqishi, qanday janrdagi asarlarni yoqtirishi va o‘qish imkoniyatini aniqlashi lozim.

Nielen va Bus tadqiqotida boyitilgan maktab kutubxonalarida o‘quvchilarga ularning qiziqishi va o‘qish darajasiga mos kitoblarni tanlashda yordam berilgan [3, 2-b.].

Bu tajribani maktab sharoitida “individual kitob tavsiyasi” mexanizmi orqali qo‘llash mumkin. Bunda kutubxonachi o‘quvchining oldingi o‘qigan kitoblari, qiziqishlari va o‘qish darajasiga asoslanib keyingi kitoblarni tavsiya qiladi.

Masalan, tarixga qiziqadigan o‘quvchiga tarixiy romanlar, ilm-fanga qiziqadigan o‘quvchiga ommabop ilmiy adabiyotlar, sarguzashtni yoqtiradigan o‘quvchiga tegishli janrdagi asarlar tavsiya qilinishi mumkin. Bunday yondashuv o‘quvchida “kitob — majburiyat” emas, “kitob — shaxsiy qiziqishimni qondiradigan manba” degan munosabatni shakllantirishga yordam beradi.

Kitobxonlik tadbirlarining pedagogik imkoniyatlari

Kutubxona faoliyatini faqat kitob berish bilan cheklash o‘quvchilarning ijtimoiy va kommunikativ imkoniyatlaridan yetarlicha foydalanmaslikka olib keladi. Kitobxonlikni rivojlantirish uchun o‘qilgan kitob asosida suhbat, munozara, kitob taqdimoti, “Eng faol kitobxon”, “Bir oyda bir kitob”, adabiy uchrashuv, ijodiy yozuv va kitob ko‘rgazmalari kabi faoliyatlarni tizimli ravishda tashkil etish mumkin.

Loh va hammualliflari maktab kutubxonasi orqali kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda kitoblarni o‘quvchilar uchun ko‘rinadigan qilish, kitobxonlik dasturlarini tashkil etish va o‘quvchini o‘qishga qiziqtiradigan dasturlarni ishlab chiqishni muhim omillar sifatida ko‘rsatgan [2, 335–336-b.].

Bu jarayonda tadbirning o‘zi emas, balki uning o‘quvchini real o‘qishga olib kelishi muhim. Masalan, “Kitobxonlik haftaligi” faqat ko‘rgazma va tadbir bilan tugamasdan, o‘quvchining kitobni tanlashi, o‘qishi, o‘qilgan asar bo‘yicha fikr bildirishi va keyingi kitobni tanlashiga olib keladigan izchil jarayon sifatida tashkil etilishi lozim.

Kutubxona makonining pedagogik ahamiyati

Kutubxona muhiti ham o‘quvchining kitobxonlik faolligiga ta’sir qiluvchi omillardan biridir. Kutubxonadagi kitoblarning joylashuvi, o‘quvchi uchun qulay joylarning mavjudligi, kitob ko‘rgazmalarining mazmuni va vizual taqdimot o‘quvchining kutubxonaga qayta kelish istagini kuchaytirishi mumkin.

Loh va hammualliflarining tadqiqotida kutubxona makonining dizayni o‘quvchilarning ushbu makondan foydalanish xususiyatlariga ta’sir qilishi, o‘qishga yo‘naltirilgan muhit esa kitobxonlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlashi ko‘rsatilgan [2, 339–340-b.].

Shuning uchun maktab kutubxonasida alohida “Erkin o‘qish hududi”, “Yangi kitoblar”, “O‘quvchilar tavsiya qiladi”, “Haftaning kitobi” kabi kichik funksional zonalarni yaratish maqsadga muvofiq. Bunday tashkil etish katta mablag‘ talab qilmaydi, ammo kutubxona muhitini o‘quvchi uchun ancha faol va qiziqarli qiladi.

Kutubxonachi va o‘qituvchi hamkorligi

Kitobxonlik madaniyati faqat kutubxonachining vazifasi emas. U maktabning umumiy ta’lim-tarbiya jarayoni bilan uzviy bog‘langan bo‘lishi kerak. Shu sababli kutubxonachi fan

o‘qituvchilari bilan hamkorlik qilishi, fanlarga mos qo‘shimcha adabiyotlarni tavsiya qilishi va darsdan tashqari o‘qish jarayonini qo‘llab-quvvatlashi lozim.

Loh va hammualliflari o‘qishga yo‘naltirilgan faoliyat butun maktab miqyosidagi hamkorlikni talab qilishini ta’kidlaydi [2, 338–339-b.].

Masalan, ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi bilan hamkorlikda muayyan yozuvchining asarlari ko‘rgazmasi, tarix fani o‘qituvchisi bilan tarixiy adabiyotlar haftaligi, biologiya fani o‘qituvchisi bilan tabiat va ekologiyaga oid ilmiy-ommabop adabiyotlar ko‘rgazmasi tashkil etilishi mumkin.

Bunday hamkorlik kutubxonani dars jarayonidan ajratilgan alohida tizim emas, balki maktab ta’limining tarkibiy qismiga aylantiradi.

Oila bilan hamkorlik

O‘quvchining kitobxonlik odati maktab bilan chegaralanib qolmaydi. Uy sharoitidagi o‘qish muhiti, ota-onaning kitobga munosabati va bolaning kitob tanlashiga beriladigan imkoniyat ham muhimdir.

Maktab kutubxonasi ota-onalarni kitobxonlik jarayoniga jalb qilish uchun “Oilaviy kitobxonlik”, “Ota-ona va farzand birga o‘qiydi”, “Oilaviy kitob tavsiyasi” kabi tashabbuslarni yo‘lga qo‘yishi mumkin.

Bunday hamkorlikda asosiy maqsad ota-onaga majburiyat yuklash emas, balki oilada kitob haqida suhbatlashish va o‘qishni ijobiy ijtimoiy faoliyatga aylantirishdir.

Kitobxonlik faoliyatini monitoring qilish

Kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda monitoring alohida ahamiyatga ega. Kutubxonachi o‘quvchilarning qaysi janrdagi kitoblarga ko‘proq murojaat qilayotganini, kutubxonaga tashrif chastotasini, kitob olish dinamikasini va kitobxonlik tadbirlaridagi ishtirokini muntazam tahlil qilib borishi mumkin.

Bunda monitoringning asosiy maqsadi o‘quvchini nazorat qilish emas, balki kutubxona xizmatlarini uning ehtiyojlariga moslashtirishdir.

Aly va hammualliflarining sistematik sharhida kutubxona xizmatlari, o‘quvchi ehtiyojlari, kitob fondi va savodxonlik dasturlarini tizimli ravishda tashkil etish kitobxonlik madaniyatini mustahkamlashning muhim omillari sifatida ko‘rsatilgan [1, 129–130-b.].

Shu asosda maktab kutubxonasida quyidagi oddiy monitoring tizimini joriy etish mumkin:

tashrif → kitob tanlash → o‘qish → fikr almashish → qayta tavsiya → keyingi kitob tanlovi.

Bu jarayon o‘quvchining kitobxonlik faoliyatini bir martalik tadbirdan muntazam odatga aylantirishga xizmat qiladi.

MAKTAB KUTUBXONACHISI FAOLIYATINING TAKLIF ETILAYOTGAN MODELI

Tadqiqot natijalari asosida maktab kutubxonachisi faoliyatini quyidagi izchil model asosida tashkil etish taklif etiladi:

DIAGNOSTIKA → TANLASH → TAVSIYA → O‘QISH → MULOQOT → MONITORING → KORREKSIYA

Birinchi bosqich — **diagnostika**. Bunda o‘quvchilarning qiziqishlari, sevimli janrlari, o‘qish faolligi va kutubxonadan foydalanish odatlari aniqlanadi.

Ikkinchi bosqich — **tanlash**. Kutubxona fondidagi adabiyotlar o‘quvchilarning yosh, qiziqish va ta’lim ehtiyojlari bo‘yicha tizimlashtiriladi.

Uchinchi bosqich — **tavsiya**. Kutubxonachi har bir o‘quvchiga mos adabiyotlarni tavsiya qiladi.

To‘rtinchi bosqich — **o‘qish**. O‘quvchiga mustaqil va erkin o‘qish uchun sharoit yaratiladi.

Beshinchi bosqich — **muloqot**. O‘qilgan asar yuzasidan suhbat, munozara yoki qisqa taqdimot tashkil etiladi.

Oltinchi bosqich — **monitoring**. O‘quvchining kitobxonlik faolligidagi o‘zgarishlar kuzatiladi.

Yettinchi bosqich — **korreksiya**. Olingan natijalar asosida kitob tavsiyalari, tadbirlar va kutubxona xizmatlari takomillashtiriladi.

Mazkur modelning asosiy afzalligi shundaki, kutubxonachi faoliyati “kitob berish”dan “o‘quvchini kitobxon sifatida rivojlantirish”ga yo‘naltiriladi.

ILMIY YANGILIK

Tadqiqotning ilmiy yangiligi maktab kutubxonasining pedagogik imkoniyatlarini alohida xizmatlar yig‘indisi sifatida emas, balki o‘quvchining individual qiziqishi, kitob tanlovi, o‘qish muhiti, kitobxonlik faoliyati, muloqot va monitoringni yagona tizimga birlashtiruvchi pedagogik mexanizm sifatida talqin qilishda namoyon bo‘ladi.

Shuningdek, maktab kutubxonachisi faoliyatida “o‘quvchi qiziqishi — mos adabiyot — mustaqil o‘qish — fikr almashish — keyingi tavsiya” zanjirini yo‘lga qo‘yish kitobxonlik madaniyatini izchil shakllantirishning amaliy mexanizmi sifatida taklif etiladi.

AMALIY AHAMIYATI

Tadqiqot natijalaridan umumiy o‘rta ta’lim maktablari kutubxonachilari, ma’naviy-ma’rifiy yo‘nalishdagi mas’ullar, ona tili va adabiyot fani o‘qituvchilari hamda sinf rahbarlari foydalanishlari mumkin.

Tavsiya etilayotgan yondashuv asosida maktab kutubxonasida oylik kitobxonlik rejasini ishlab chiqish, o‘quvchilarning individual kitob tavsiyasi kartotekasini yuritish, yangi adabiyotlar ko‘rgazmasini tashkil etish, “Haftaning kitobi” loyihasini joriy qilish, fan o‘qituvchilari bilan integratsiyalashgan kitobxonlik tadbirlarini tashkil etish va kitobxonlik monitoringini yo‘lga qo‘yish mumkin.

XULOSA

Maktab kutubxonasi zamonaviy ta’lim jarayonida faqat kitoblarni saqlash va tarqatish bilan shug‘ullanuvchi yordamchi tuzilma emas, balki o‘quvchilarning mustaqil ta’lim olishi, o‘qishga qiziqishi, axborot bilan ishlashi va kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhim pedagogik muhitdir.

Tahlil qilingan ilmiy manbalar maktab kutubxonasining samaradorligi kitoblarning shunchaki mavjudligi bilan emas, balki ularning o‘quvchi ehtiyojlariga mosligi, fondning xilma-xilligi, kutubxonachi ko‘magi, o‘qish uchun qulay muhit, kitobxonlik dasturlari va maktab jamoasi bilan hamkorlik darajasi bilan bog‘liqligini ko‘rsatadi [1, 125–130-b.; 2, 335–340-b.].

Nielen va Bus tadqiqotida boyitilgan kutubxona sharoitida tahsil olgan o‘quvchilarning o‘qib tushunish natijalari yuqoriroq bo‘lgani qayd etilgan [3, 5–6-b.]. Biroq ushbu natijani boshqa ta’lim tizimlariga to‘g‘ridan-to‘g‘ri ko‘chirish emas, balki kutubxona fondi, o‘qish muhiti va o‘quvchiga mos kitob tavsiyasining ahamiyatini ko‘rsatuvchi ilmiy dalil sifatida talqin qilish maqsadga muvofiq.

Shunday qilib, maktab kutubxonachisining zamonaviy faoliyati fondni shakllantirish, o‘quvchi qiziqishini aniqlash, individual kitob tavsiyasi, kitobxonlik tadbirlarini tashkil etish, o‘qish muhitini yaratish, o‘qituvchi va ota-onalar bilan hamkorlik hamda natijalarni monitoring qilish kabi o‘zaro bog‘langan yo‘nalishlardan tashkil topishi lozim.

Kitobxonlik madaniyati bir martalik aksiya natijasida emas, balki o‘quvchining muntazam o‘qishi, o‘qiganini anglash va muhokama qilish imkoniyatiga ega bo‘lishi hamda o‘z qiziqishiga mos adabiyotlarni erkin tanlashi orqali shakllanadi. Shu sababli maktab kutubxonasi o‘quvchida kitobga bo‘lgan ehtiyojni uyg‘otadigan va uni mustaqil kitobxonga aylantirishga xizmat qiladigan pedagogik makon sifatida rivojlantirilishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Aly, M., Mutamaroh, A. N., & Mutia, F.** (2026). The Role of School Libraries in Fostering Reading Culture among Junior High School Students: A Systematic Literature Review. *Lentera Pustaka: Jurnal Kajian Ilmu Perpustakaan, Informasi dan Kearsipan, 12*(1), 125–140. DOI: **10.14710/lenpust.v12i1.80628**.
2. **Loh, C. E., Ellis, M., Paculdar, A. A., & Wan, Z. H.** (2017). Building a Successful Reading Culture through the School Library: A Case Study of a Singapore Secondary School. *IFLA Journal, 43*(4), 335–347. DOI: **10.1177/0340035217732069**.
3. **Nielen, T. M. J., & Bus, A. G.** (2015). Enriched School Libraries: A Boost to Academic Achievement. *AERA Open, 1*(4), 1–11. DOI: **10.1177/2332858415619417**.
4. **Merga, M. K.** (2020). School libraries fostering children's literacy and literature learning: Mitigating the barriers. *Literacy, 54*(1), 70–78. DOI: **10.1111/lit.12189**.
5. **Sansbury, S.** (2025). The Role of School Librarians in Fostering School-Wide Positive Reading Culture. *School Libraries Worldwide, 30*(2), 17–39. DOI: **10.29173/slw8811**.
6. **McBreen, M., & Savage, R.** (2021). The Impact of Motivational Reading Instruction on the Reading Achievement and Motivation of Students: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Educational Psychology Review, 33*(3), 1125–1163. DOI: **10.1007/s10648-020-09584-4**.